

Wat is muziek ons waard?

Uitholling van een Essentieel Beroep

Door Arjen Leendertz, Contrabassist bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest – kaderlid FNV

De structurele verschuiving naar onvrijwillige deeltijdcontracten en flexibele arbeidsverhoudingen binnen de podiumkunsten resulteert in een zorgwekkende afname van de bestaanszekerheid van musici. Deze ontwikkeling treft in het bijzonder tutti musici (groepsspelers), beginnende professionals en freelancers. Waar een duurzame muzikale loopbaan idealiter gekenmerkt wordt door artistieke ontwikkeling, hoogwaardig vakmanschap en continuïteit, zie ik in de praktijk een toenemend precair arbeidsperspectief ontstaan.

Flexibilisering en de Impact op Musici

De noodzaak voor musici om meerdere deeltijdcontracten of freelance opdrachten te combineren is veelal geen autonome keuze, maar een directe consequentie van ontoereikende inkomsten uit één enkele aanstelling. Dit dwingt een significant deel van de beroepsgroep tot het verrichten van werkzaamheden buiten de culturele sector om financieel te overleven. De onzekerheid en het gebrek aan een stabiel inkomen leiden bovendien tot een toename van omscholingstrajecten onder podiumkunstenars.

Een mogelijk onderbelicht aspect is de intrinsieke motivatie en toewijding binnen de beroepsgroep zelf. De hoge artistieke ambities en de daarmee gepaard gaande bereidheid tot extra inspanningen, kunnen ertoe leiden dat preciaire arbeidsomstandigheden minder snel tot collectief verzet leiden. Bovendien is de bewustwording van de lange termijn consequenties van deze arbeidsstructuur onder (jonge) musici mogelijk nog onvoldoende ontwikkeld, mede door de sterke focus op de artistieke eer. Dit heeft uiteindelijk ook een relatief lage organisatiegraad bij de vakbonden voor deze beroepsgroep tot gevolg. Maar ook bij de groep in de herfst van hun carrière is het schrijnend dat musici met een lange staat van dienst de tol betalen. In plaats van een beleid dat rekening houdt met de fysieke eisen van het orkestvak - een topsport op zich - wordt hen om verlichting te bieden deeltijdcontracten aangeboden, wat niet alleen getuigt van een gebrek aan waardering voor hun jarenlange inzet, maar hen ook financieel dupeert.

De praktische uitwerking van deze situatie is echter evident: chronische overbelasting, stress, uitval, ongelijke arbeidsverhoudingen en een structurele uitstroom van ervaren krachten, gecombineerd met een afnemende instroom van nieuw talent. Deze dynamiek heeft directe negatieve gevolgen voor de artistieke kwaliteit en de mogelijkheden voor duurzame professionele ontwikkeling binnen de sector. De psychologische belasting van financiële onzekerheid belemmert het creatieve vermogen en erodeert de intrinsieke waarde van het kunstenaarschap. Het is dan ook paradoxaal dat professionals in een sector die gekenmerkt wordt door een lange, intensieve en specialistische opleiding, zich gedwongen zien werk te vinden buiten hun vakgebied.

De huidige arbeidsstructuur biedt onvoldoende perspectief op stabiel inkomen, pensioenopbouw en sociale zekerheid. Tegelijkertijd bemoeilijkt de specifieke aard van de

opleiding en de arbeidsmarkt een overstap naar ander werk. Bovendien zijn de werkschema's van in deeltijd werkende musici vaak dermate vol en extreem onregelmatig, dat het volgen van een opleiding of het aannemen van werk in een andere sector voor één of twee dagen per week in veel gevallen onmogelijk wordt gemaakt. Het ontbreken van robuuste vangnetten en structurele ondersteuning leidt tot een systematische uitholling van het beroep van musicus.

Ontwrichting van het Muzikale Ecosysteem

De gevolgen van deze arbeidsstructuur beperken zich niet tot de individuele musicus. Op sectorniveau dreigt een langdurige ontwrichting van het muzikale ecosysteem. De voortdurende verschraving van voltijdsbaanmogelijkheden en de tanende aantrekkelijkheid van het beroep zullen leiden tot een afname van talentvolle studenten aan de conservatoria. Na de vakkundige afbraak van al het lager muziekonderwijs in Nederland zullen de overgebleven bevoorrechte jonge musici die wel muziekonderwijs hebben genoten in hun jonge jaren, geconfronteerd met een toekomst vol onzekerheid, vaker kiezen voor opleidingen met meer economische stabiliteit. Dit leidt tot verarming van het nationale muzikale kapitaal, met name onder Nederlandse musici. Culturele instellingen worden daarmee afhankelijker van internationale instroom, waarbij de politiek dat potentieel als reden voor korting kan aanwenden in de toekomst.

Waar cultuursubsidies terecht moeten komen bij de makers gaat een groot gedeelte van het geld op aan de huur van vastgoed, aan - vaak zelf ook gesubsidieerde - culturele instellingen die als onderkomen dienen voor de orkesten. Tegelijkertijd zien we binnen de orkestbedrijven een wrange asymmetrie ontstaan: terwijl musici steeds vaker te maken krijgen met preciaire contracten, beschikken de weliswaar in verhouding kleinere afdelingen als marketing, fondsenwerving, productie en administratie vaak over stabiele dienstverbanden en volwaardige sociale zekerheden. Juist op het kapitaal van de organisatie - de musicus zelf - wordt structureel bezuinigd. Terwijl de uitvoerend kunstenaar het artistieke product belichaamt, geniet het ondersteunende apparaat eromheen vaak meer bestaanszekerheid. Wanneer het creatieve hart van de organisatie het minst zeker is van zijn bestaan, staat niet alleen de positie van de musicus onder druk, maar de geloofwaardigheid van het gehele culturele systeem. **Erosie van**

Artistieke Kernwaarden

De structurele verzwakking van de positie van de musicus is geen louter arbeidsvraagstuk, maar raakt aan de fundamenteën van de Nederlandse culturele infrastructuur. Wanneer de uitvoerend kunstenaar niet langer wordt erkend als drager van artistieke waarde, maar wordt gereduceerd tot kostenpost, vindt een fundamentele verschuiving plaats in het waardekader rond podiumkunst. Een dergelijk instrumenteel mensbeeld bedreigt de essentie van artistieke expressie en ondermijnt niet alleen de waardigheid van de beroepsgroep, maar leidt ook tot een verarming van het artistieke aanbod. Innovatie, experiment en verdieping vereisen stabiliteit, vertrouwen en ruimte.

Voorwaarden die steeds moeilijker te realiseren zijn. Het structureel onderwaarderen van de artistieke kern van onze podiumkunsten ondermijnt de legitimiteit en de maatschappelijke waarde van de gehele culturele sector.

Een Zelfdestructief Bezuinigingsmodel

Bezuinigen op uitvoerend kunstenaarschap is een kortzichtige strategie die op termijn leidt tot de economische en artistieke ondermijning van de sector zelf. De musicus vormt het kapitaal waarop de gehele podiumkunstensector is gebouwd. Zonder hun vakmanschap, toewijding en creativiteit verliest het artistieke aanbod zijn aantrekkingskracht, betekenis en draagvlak. In plaats van te investeren in duurzame inzetbaarheid en eerlijke arbeidsvoorwaarden, wordt bespaard op precies die elementen die het succes van de sector bepalen. Dit is economisch onverstandig en maatschappelijk onverantwoord, en creëert een vicieuze cirkel van kwaliteitsverlies, dalende waardering en hernieuwde bezuinigingen. Daarmee wordt tevens de voedingsbodem gelegd voor populistische retoriek die de culturele sector als elitair en overbodig framed.

De vraag is niet óf alternatieven mogelijk zijn, maar waarom deze niet daadkrachtig worden nagestreefd. Het verkennen van publiek-private samenwerkingen, versterkte publieksbetrokkenheid, intersectorale samenwerking en langetermijnbeleid zijn noodzakelijk om de sector financieel én artistiek toekomstbestendig te maken.